

Inkludering och erkännande av nyanlända ungdomar och unga vuxna genom studie- och yrkesvägledning

Fredrik Hertzberg, Webinarium, Skolverket, 2021-12-02

Disposition

- Teoretisk inramning – vad betyder begreppen “erkännande” och “inkludering”, och vilka generella mellanmännskliga och existentiella frågor är det som de försöker beskriva?
- Redovisning av ett forskningsprojekt – med fokus på betydelsen av erkännande i vägledning av nyanlända unga (ungdomar och unga vuxna)

Begreppet “erkännande” (1) ... vad betyder det att man erkänner någon?

- En normativa sida, och en psykologisk. Man “förpliktigar” sig att ha ett positivt förhållningssätt till det/den man erkänner, och det hävdas att erkännande är nödvändigt för att människor ska utveckla en “funktionell social identitet” – fungera som människa.
- Romantikens sätt att bearbeta upplysningsstiden stora fråga: om alla människor är lika värda, vad är det då för någon figur som har dessa rättigheter? Vad innebär det att vara människa? Och hur ser relationen mellan människa och kollektiv ut?

Begreppet erkännande (2): erkännandets "objekt" – vad är det som kan eller bör erkännas?

- Naturrett: den andra människans rätt
- Generella rättigheter: civila, politiska och/eller sociala
- Pedagogik: 1) allas "bildningsbarhet" (alla kan utveckla självständighet och bli något), 2) elevers erfarenheter och referensramar måste beaktas ... interkulturalism
- Validering: kunskaper som etablerats i andra kontexter (andra länder, utanför skolan) bör ges ett värde

Erkännande (3): erkännandets "objekt" – vad är det som kan eller bör erkännas? (forts.)

- Mångkulturalism: minoriteters sätt att tänka och känna måste ges ett värde
- Axel Honneth: kärlek och omtanke från familjen, rättigheter från staten, aktning och uppskattning från medmänniskor
- Erkännande i professioner (vårdssektorn, undervisning): att balansera mellan lika rättigheter samt mellanmänsklig olikhet och olika behov och

Inkludering

Tre olika definitioner av inkludering, i enlighet med konservatism, liberalism och (icke-marxistisk) socialism (Hillary Silver)

- Den konservativa definitionen: betonar inkludering in i nationens (värde)gemenskap
- Den liberala definitionen: betonar inkludering till arbetsmarknad och arbetsliv
- Den socialistiska/socialdemokratiska definitionen: betonar sociala rättigheter och det s.k. sociala medborgarskapet (T.H. Marshall) – en "sfär av rättigheter"; den finns fler friheter än den civila och den politiska

Inkludering och erkännande av nyanlända ungdomar och unga vuxna genom studie- och yrkesvägledning. En studie av professionella överväganden och prioriteringar.

- Tre delprojekt:
 1. En kvantitativ enkätstudie, och en kvalitativ intervjustudie av de professionella, administrativa och politiska överväganden som styr vägledningens organisering och utformning.
 2. En intervjustudie med studie- och yrkesvägledare inom gymnasieskola och vuxenutbildning vars pedagogiska arbete till betydande del är riktat mot nyanlända. Fokus: informella lärandemål, professionella överväganden kring vägledningens innehåll och utformning, samt de organisatoriska förhållanden som omger vägledningen.
 3. En etnografisk studie av SYV för nyanlända, med ett fokus på de verksamheter som syftar till lärande och meningsskapande kring arbete, arbetsliv, arbetsmarknad och framtid – lärande för arbete

Frågor forskningsprojekt

- Betydelsen av erkännande i skolans SYV för nyanlända beskrivas och analyseras, med utgångspunkt i studie-och yrkesvägledares egna beskrivningar av hur de arbetar med denna kategori unga.
- Uppmärksamheten är i första hand riktad mot den betydelse intervjupersonerna tillskriver 1) kunskaper, kompetenser och erfarenheter samt 2) perspektiv på utbildning, arbete, yrken och framtid som är etablerade utanför (och långt bort från) den svenska kontexten.
- Vilken betydelse har dessa för den vägledande uppgiften, och för den vägledades karriärutveckling (i vid bemärkelse)? Vilken betydelse har de på kort och lång sikt, och vilka strategier utvecklas för att hantera dem?

Resultat (1)

- Först av allt: erkännande som pedagogisk princip i samtalet – "ingen är oviktigt på förhand"
- Ja, tidigare kompetenser och perspektiv är viktiga – men de måste anpassas till det nya sammanhanget
- Men: många vill hitta en ny väg snarare än fortsätta på den gamla (om den var utstakad)
- Och: den tydligaste viljan är relaterad till önskemålet att snabbt komma in i samhället och på arbetsmarknaden. Att klara sig själv och ibland ta hand om andra var viktigt.

Resultat (2)

- Perspektivvidgning. Behovet av att vidga perspektiv. (Förutsättning: identifiera personliga intressen och kompetenser, samt möjliga alternativ – kunskaper om utbildningsinstitutioner och arbetsmarknad).
- Utvecklingen av det självständiga (individuella?) valet. "Alla nyanlända kvinnor kan inte bli undersköterskor" (jfr erkännande inom äldre pedagogik.) Erkännande av vad man är eller vad man kan bli?

Resultat (3)

- Relationen mellan strävan efter självständighet och andra pedagogiska behov (behovet av att kunna gå vidare, och inte misslyckas än gång till, eller att komma genom systemet och runt vissa regler med vägledarens hjälp)
- Erkännande av flyktingens särskilda sociala situation (särskilda erfarenheter och behov). Vägledaren som "advokat"
- Erkännandets tydliga gränser ("det stora nej"): normer och värderingar knutna till sexualitet och kvinnlighet, manlighet som ofta beskrivs som "hederskulturella". Relativt svag koppling till kärnan i den studie- och yrkesvägledande professionen.

Slutsatser: med en uppmärksamhet på erkännande på upptäcker vi ...

- Ett fokus på samtalstonen och villkoren för lärande
- Att verkligheten tonar med betydelsen av vissa aspekter av erkännandet
- Betydelsen av att uppmärksamma flyktingskapet som särskild erfarenhet och livssituation;
- Vägledarens som advokat - ibland uppmärksammas inkludering mer än principer och lärande

Slutsatser: med en uppmärksamhet på erkännande på upptäcker vi (forts) ...

- Den potentiella konflikten mellan vägledningens pedagogik (perspektivvidgning, vägledning på lång sikt) och flyktingskapets pedagogiska behov finns där, men den löses inte sällan i det enskilda fallet
- Att erkännandets gränser är tydliga men ligger en bit från väglednings "kärnverksamhet", och är relaterad till den allmänna "fostran till arbetsliv" som är hela skolans ansvar
- Inkluderingen är både liberal, socialdemokratisk och konservativ – men de två förstnämnda betonas mest.

Reflektionsfrågor:

1. Hur viktiga principerna om erkännande respektive inkludering vid styrning respektive utformning av studie- och yrkesvägledning?
2. Kan vi lära oss något genom att fokusera på erkännandets betydelse, och det utrymme principen får? Eller är det mindre viktigt i relation till andra frågor?